

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

613.41

Szerző: *Siklóssy László*
Cím: *A százéves uszoda és a*

Hely

Idő

Személy

Forrás:

Bp. 1942. júl. 7.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

A százéves uszoda és a parti fürdő

Irta Siklóssy László.

Öt uszósportunk száz évvel ezelőtt jutott hozzá az uszoda szóhoz. A Világnak, a konzervatív politikuskos lapjának 1842. évi július 13-1 számában olvassuk, hogy a „Nemzeti Uszoda (uszóiskola) közpróbatétet rendezett.” Ez tudtunkkal az uszoda szónak első nyilvános megjelenése. Aki csinálta s aki forgalomba hozta, bizonyára büszke volt rá, hogy az öt szótagu uszóiskolát három szótagura tudta lerövidíteni. Egy nemzedék multával azonban az ortológus Szarvas Gábor pokolra küldött minden *da-de* képzős zót. Ebből az irtóhadjárattól hirtmondónak mégis fennmaradt néhány, köztük az uszoda, mint egy különleges fürdőtípus elnevezése.

Az uszodát ugyanis megelőzték a Dunafürdők. Ilyen épült már a pesti Dunán a XVIII. század végén is: deszkakalkotmány volt, amelyben kis rekeszekben — „magánfürdőkben” — lehetett a Duna vizét élvezni. Ez az élvezet teljesen veszélytelen volt, mert ezekben a rekeszekben uszni époly kevésbé lehetett, mint egy fürdőkádban.

E kezdetleges állapoton nagyot lendített az uszóiskolák megjelenése. A katonaságnak köszönhetjük őket. A katonának meg kellett tanulnia uszni. Ezt a célt szolgálták a katonai uszóiskolák, amelyekbe — a nap bizonyos óráiban — a polgári fürdőzőket is beengedték. A fejlődés következő mozzanata a polgári uszóiskolák felállítására volt. Ilyenek az 1830—40-es években már egymással versenyezve csábították a fúrge fiataliságot.

Az 1842-es év különösen kedvezett az uszósportnak. Ekkor a Dunafürdők száma már ötre emelkedett s ezek közül, amint láftuk, az uszóiskolák már hozzájutottak a zömökebb és sportszerűbb uszoda elnevezéshez.

Való igaz, hogy száz év előtt minden uszoda sportuszoda volt. A kialakulófélben lévő középosztály a lovassportokon, a vadászaton kívül az uszást is elismerte uriemberhez méltó időtöltésnek. Az idősebb urak szakállukat simogatva dicsérték önmagukat e demokrata gesztusukért, a fiatalok viszont boldogan élvezték a vizet, a napot, mozgást és azokat a hazafias megmozdulásokat, amelyekkel az uszodaélet össze volt kapcsolható. Ilyenről tudósít a Világ is abban a bizonyos 1842-i számában, ahol az uszoda szó először megjelenik.

— Vasárnap, július 10-én — olvassuk — tartá a Nemzeti Uszoda közpróbatétét. Öt és fél órákor mintegy huszonötven veték magokat a Duna habjai közé, kik között két ifjonec legfőljebb 14-15 éves, irányukat az uszodától a malmok felé intézték. Vezérök háromszínű nemzeti színű zászlót tartá balkezében; az uszók fejei nemzeti háromszínű posztósiptákkal valának fedve. Minden lehető veszély eltávolztatására volt velök egy felvigyázó kalauz s öt csónak követte őket evezőkkel, kísérőkkel és hangászkodással. Utóbbiak nemcsak az említett uszók, hanem még a parton mulató mintegy kétezer ember gyönyörködtesére a Rákóczi-nótát játszották el.

Nagy dolog volt ez! A katonai uszodákban ugyanis a feketesárga szín uralkodott, a napon színe-vesztetten, fakón; ha némelykor zene hangzott, az a Gotterhalte volt. Micsoda más

világot jelentett az úde pirosfehézőld lobogó kint a kőpartok közé nem szorított, hatalmas Dunán a Rákóczi hangjai mellett! Ilyen volt a pesti uszoda száz év előtti ünnepe, egyszersmind névkeresztelője.

De hol volt, milyen volt akkoriban a strandfürdő, magyarul: parti fürdő? Bizony az, aki a margitszigeti Sportuszoda és a Palatinus-fürdő strandjához van szokva, kételkedve fogja rázni a fejét, ha elmondjuk, hol kell keresni a parti fürdőzésnek első pestbudai nyomait.

Sehol másutt, mint azok között a paraszt gyerekek és városi suhancok között, akik a száz év előtti Pest-Buda elhanyagolt Dunapartján nem sokat törődtek a táblabíróvilág nyakig begombolkozó illernszabályaival, hanem ruhadarabjaiktól megszabadultan belevetették magukat a Dunába, majd a ragyogó napsütésben boldogan szaladgáltak a parton.

Ilyen parti fürdő kínálkozott a budai Hajóhid-fő melletti Dunaparton (a mai Deák Ferenc-utca vonalában) levő ló- és ököritatóhelyen. „Ezek a nemes ifjak, úgy látszik, tudják hová tartoznak”, fakadt ki epésen a *Der Spiegel* c. budai lapocska 1842-ben. „De a hatóságoknak mégis csak meg kellene tiltania ezt a rendetlenséget, mert művelt emberek is járnak arra felé”. Tegyük hozzá, hogyha festők vetődnének arra, bizonyára megragadták az alkalmat, hogy vázlatokat készítsenek a kínálkozó festői jelenetekről.

A parti fürdőzés uttörői nem is zavartatták magukat sem budai, sem pesti oldalon, úgyhogy 1846-ban a Nemzeti Ujság fürmedt rá a szabad természet örömeit élvező gyerkő-

cökre, akik a Dunaparton a Sóház táján — a mai Várház-téren — „nemcsak a Dunaparton fürödnek meztelenül, hanem a parthosszában óranegyedig is kergetődztek”.

Az elmúlt évszázad azonban végül is ezeknek a vizet és levegőt kedvelő suhancoknak adott igazat. Létrejött a megegyezés: egy kis belépődíj, még kisebb fürdőruha és parti fürdőparadicsomokban élvezhető, a víz, levegő, nap, uszás, kergetődzés, móka, jókedv, kacagás mindkét nembeli gyerkőcöknek minden korhatár nélkül.